

ПРЕДШКОЛСТВО ДАНАС

Стака Николић

Републички педагошки завод, Бања Лука

Мр Тамара Прибишев – Белеслин,
Филозофски факултет, Бања Лука

1. УВОД

На Другом свјетском конгресу Интернационале образовања, одржаном 1998. године у Вашингтону, усвојена је Резолуција о предшколском образовању, која предшколско образовање дефинише као образовање које се одвија прије обавезног образовања. То укључује вртиће, његу, предшколску обуку, центре за бригу о дјечи и друге сличне институције.

Право на предшколско образовање је интегрални дио дјечијих универзалних права на образовање који подразумјева обезбјеђивање приступа сваког дјетета предшколском образовању. Право на образовање је фундаментално право, обезбјеђено Универзалном декларацијом о људским правима, као и Конвенцијом УН о правима дјетета. И зато један од циљева „Образовања за све“ постављених у Дакару, тежи ка проширивању и унапређењу предшколског образовања широм свијет, које је, чак и у Европи, често занемарен аспект доживотног учења.

Рано дјетињство је најкритичнији период за когнитивни и социјални развој, те за стицање језичке и ране писмености. Прве три године живота, по научним сазнањима, су од пресудног значаја за цјелокупни развој личности и зато предшколско образовање треба поставити као први корак базичног образовања, потпуно интегрисан у националне образовне системе.¹

2. ДУГОРОЧНИ ЕФЕКТИ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Ефекти предшколског васпитања и образовања су од огромног значаја за цјелокупни развој личности. То потврђују многи резултати истраживања, међу којима су и резултати ПИСА тестова из 2003. године. Они су показали да дјеца, која су учествовала у предшколском образовању, имала значајно боље резултате из математике на узрасту од 15 година. Потврдили су и тезу да позитивни ефекти предшколског образовања, остају и након што се друштвено-економско окружење промијени. Многа истраживања у земљама ОЕЦД показала су, да постоји корелација између предшколског васпитања и образовања и каснијег академског успјеха, односно да „постоји корелација између квалитета предшколског васпитања и образовања и нивоа когнитивног и социјалног развоја за сву, посебно за дјецу из неповољног окружења.“¹

Француска истраживања показала су, да школски успјех на основном нивоу расте у складу са дужином времена проведеним у вртићу, посебно на узрасту до 3 године. Лонгитудиналне студије неких земаља Европе, САД и Новог Зеланда су утврдиле посебан ефекат предшколског васпитања и образовања на социо-емоционални аспект развоја личности. Утврђена је: боља кооперација међу дјецом, боља вјештина комуницирања,

¹ Радни материјали са семинара за чланове Синдиката образовања Србије запослене у предшколским установама, одржаном од 11. до 13. маја 2007. године у Врњачкој Бањи

мање проблема у понашању, мањи проценат напуштања школе и ниже криминално понашање.

Па ипак, обухват дјецe предшколским васпитањем и образовањем није на задовољавајућем нивоу, према подацима Синдиката образовања Паневропске структуре

3. ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ У РС

Предшколско васпитање и образовање је процес раног учења и формирања личности дјетета од рођења до поласка у школу, који се одвија у свим окружењима у којима дијете живи. За свако дијете је најбитнија подршка у интеракцији са окружењем, у којој кроз сопствену активност учи и развија се. Стога је најважнија улога предшколског васпитања и образовања, да се кроз квалитетно и пажљиво праћење сваког дјетета, одговори на његове потребе и тенденције, у добро структурираним условима материјалног и социјалног окружења и у међудејству породице и институције. Тиме се дијете оснажује на развој својих оптималних нивоа, поштујући природу цјеловитог развоја и учења.

Предшколско васпитање и образовање је темељ цјеложивотног учења, усмјерен према аспектима развоја дјетета: интелектуалном, социјално-емоционалном, физичком и развоју говора, комуникације и стваралаштва, којим се дијете подржава за квалитетно укључивање у конкретни социо-културни контекст, друштво засновано на знању, уз његовање сопствене духовне и културне баштине.

У складу са општим хуманистичким и демократским тежњама развоја друштва, дјеца предшколског узраста имају право на образовање и равноправно укључивање у свакодневни живот заједнице. Друштво има одговорност да ствара веће повјерење у моћ раног дјетињства и значај раног учења развијајући капацитете, јавног и приватног сектора, за рано образовање унутар јединственог система васпитања и образовања.

Општи циљ предшколског васпитања и образовања у Републици Српској је, да се у складу са могућностима заједнице, осигурају оптимални услови за цјеловит (холистички) развој предшколског дјетета у складу са својим способностима, потенцијалима, особеностима, потребама и интегритетима. То подразумјева и остваривање права дјетета у складу са принципима Конвенције о правима дјетета УН, кроз одговарајућу подршку породици, развој и јачање предшколских институција ради остваривања свих потенцијала дјетета до личног максимума, у процесу раног учења коме је дијете дорасло.

4. ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Преглед података о броју дјецe, броју и структури група у установама за предшколско васпитање и образовање (Упис 2006/2007.)

Према подацима из Годишњих програма рада предшколских установа, Републике Српске из октобра 2006. године, види се значајнији пораст дјецe у предшколским установама, без обзира на њихов правни статус.

Та чињеница радује иако подаци говоре да је то још увјек недовољан број са аспекта научних сазнања о значају предшколског васпитања и образовања и са аспекта испуњавања свих права дјетета заснованих на принципима Конвенције ОУН о правима дјетета.

Преглед података о броју дјецe, броју и структури група у установама за предшколско васпитање и образовање (Упис 2006/2007.)

	ЈАСЛИЧКИ УЗРАСТ	ВРТИЧКИ УЗРАСТ
--	-----------------	----------------

		Млађа/0 -2 год.	Старија 2-3 год.	Мјешов. 1-3 год.	Свега 1-3 год.	Млађа 3-4 год.	Средња 4-5 год.	Старија 5-6 год.	Мјешов. 3-6 год.	Свега 3-6 год.
ЦЈЕЛО Д БОРАВ	група	11	17	23	51	28	35	42	36	192
	дјецe	150	220	393	763	719	1016	1188	838	4497
ПРОД.И ЗАБАВ.	група	-	-	-		1	2	3	31	37
	дјецe					22	41	61	219	343
ПРИВ.;И РАВ.И УДР.ГР.	група			5	5			2	23	30
	дјецe			62	62			45	501	608
УКУПНО	Група	11	17	28	56	29	37	47	88	257
	Дјецe	159	220	455	825	731	1057	1249	501	5406
ПРОЦЈЕНЕ ВЕЛ. ПОПУЛ. И ОБУХВАТА										
УКУПНО – ПРОЦЈЕНА ВЕЛИЧИНЕ ПРЕДШК. ПОПУЛАЦИЈЕ И ОБУХВАТА НЕКИМ ОД ПРОГРАМА ПРЕДШК. ВАСП. И ОБРАЗОВАЊА						74 300 дјецe 0 – 6 година, Обухват: 7,27% Јавни сектор. 6,04%, прив.удр.грађ и прав.опш. 1, 13%				

У октобру 2006. број дјецe обухваћене предшколским васпитањем и образовањем био је 5406, од чега 4497 у јавним установама и 608 у установама чији су оснивачи удружења грађана, православне епархије или неко треће лице, што је за 1189 дјецe више него прошле радне године (октобар 2005). Процент укључености дјецe у предшколске установе је 7,27 % што је знатно више него лани у истом периоду. Обухваћеност дјецe, без играоничког програма, била 6,59 % а Јавни фонд за дјечију заштиту (ЈФДЗ) у оквиру двомјесечног компезаторског играоничког програма имао је 4221 дијете или 5,49%, тако да је укупна обухваћеност неким од предшколских програма била 12,08%.

У претходних седам година ЈФДЗ је, користећи се одредбама Закона о дјечијој заштити, веома успјешно организовао припрему дјецe за школу у години пред полазак у школу. Некада су капацитети достигали око 450 предшколских група и 8 500 дјецe пред полазак у школу, али су органи друштвене ревизије пословања (главни ревизор), захтјевима који су реално изван компетенција ревизије, „знатно отежали“ управљање и располагање средствима за ове сврхе, тако да су прошле године капацитети преполовљени, а ове године је потпуно и угашен програм.

Међу 5406 дјецe, обухваћеним предшколским васпитањем и образовањем било је укључено и 52 дјецe са посебним потребама, 40 дјецe из социјално угрожених породица и 26 дјецe, припадника националних мањина.

Дјецa с посебним потребама, социјално угрожена и припадници националних мањина, октобар 2006.године

Општина	Дјецa с тешкоћама у развоју		Врста сметње	Социјалн о угрожена	Припадници националних мањина
	Јаслички узраст	Вртички узраст			

				дјеца	
Градишка					1 Ром
Бања Лука		19	Лака МР (2); Тежа МР (5); Тешка МР (3) Комбиноване (9)	14	15
Б.Брод		3	Цереб.пар (1) Лака МР (2)		
Добој		2	Говорне мане		
Мркоњић Град		13	Говорне мане (тепање и муцање)	5 (примају ДД)	
Приједор		3	Говорни дефицит (2) Епилепсија (1)		
Требиње		2	Цереб.пар.(1) Епилепсија (1)	1	2 (макед. и холађанин)
Теслић		2	Аутизам (1) Оштећење слуха (1)	5	
Дервента				4	2 (Горанци)
Козарска Дрбица		1	Сметње у говору		1
Челинац		1	Слабовидно	1 то исто дијете	
Рогатица				4	1 Бошњак
Нови Град					3 Бошњака 1 Хрват
Модрича				2	
Укупно јавне установе		46		36	26
Оснивачи Удружење грађана					
„Дицибан“Требиње		5			
Св.цм. Невесиње		1			
Св.цм. Требиње				4	
УКУПНО		52		40	26

Предшколске установе:

У току радне 2006/07 године у Републици Српској су дјеловале 48 установа, од тога 37 јавне, 2 православне, 4 приватне и 5 чији је оснивач удружење грађана.

Све установе раде по истом програму и са једнаком пажњом Министарства просвјете и културе, односно Републичког педагошког завода прати њихов рад, врши надзор, и има ингеренције над стручним усавршавањем и професионалним развојем васпитача, без обзира на правни статус установе.

Овај подсистем није добро законски регулисан. Налази се у интересорној надлежности Министарства за рад, здравље и социјалну политику и Министарства просвјете и културе РС. Врло је скромно развијено а регулисано само дјелимично Законом о дјечијој заштити (оснивање и финансирање и најважнија питања организације и функционисања. На предшколство се примјењује универзални правилници о Педагошком надзору, Оцењивању и напредовању кадра и Стручном усавршавању. Ових дана усвојен је

дуго очекивани Оквирни закон о предшколском образовању и васпитању на нивоу БиХ, тако да се у овој години очекује „изградња“ новог закона на нивоу РС, који ће бити усклађен са Оквирним законом.²

5. ПРЕГЛЕД ПОДАТАКА О СТАЊУ ОБЈЕКТА НАМЈЕЂЕНИХ ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ

Р. бр	ОПШТИН А	Број објеката и опис	Ре. бр.	ОПШТИН А	Број објеката и опис
1.	Требиње	2 објекта; јавна установа, 1 православни и 2 приватна	29.	Добој	2 објекта јавне установе и 1 приватни
2.	Љубиње	1 обј. ј. установе	30.	Пелагићев о	нема
3.	Берковићи	нема	31.	Д. Жабар	нема
4.	И. Мостар	нема	32.	Шамац	1 објекат јавне установе
5.	Невесиње	Један објекат још увјек непознатог статуса	33.	Модрича	1 објекат јавне установе
6.	Гацко	1 објекат јавне установе	34.	Вукосавље	нема
7.	Фоча	1 објекат јавне установе	35.	Лопаре	1 објекат јавне установе
8.	Калиновик	нема	36.	Петрово	нема
9	Трново	1 обј. ј. установе-затворен	37.	Дервента	1 објекат јавне установе
10	И. Горажде	нема	38.	Брод	2 објекта јавне установе
11	Чајниче	1 објекат јавне установе	39.	Србац	1 објекат јавне установе
12	Вишеград	1 објекат јавне установе	40.	Прњавор	1 објекат јавне установе
13	Рудо	нема	41.	Градишка	2 објекта јавне установе
14	Рогатица	2 обј. ј. установе (1 за школу)	42.	Лакташи	2 објекта јавне установе
15	Соколац	1 обј. ј. установе (1/2 школа)	43.	К. Варош	1 објекат јавне установе
16	Пале	1 објекат јавне установе	44.	Челинац	1 објекат јавне установе
17	Бијељина	1 објекат јавне установе, 1 приватни и 3 мања приват.	45.	Бања Лука	19 објеката јавне установе и више објеката који нису враћени својој намјени. 1 православни, 2 приватна
18	И. Илица	нема	46.	Кнежево	1 објекат јавне установе
19	Х. Пијесак	нема	47.	Рибник	нема
20	Власеница	1 обј. ј. установе (1/2 школа)	48.	Језеро	нема
21	Милићи	1 објекат јавне установе	49.	Шипово	1 објекат јавне установе

² На сједници Парламентарне скупштине БиХ из јула 2007 усвојен је Оквирни закон о предшколском васпитању и образовању БиХ. Уобичајена процедура његовог објављивања у Сл.гл. БиХ је око два мјесеца. До дана писања ове анализе није био објављен.

22	Шековићи	1 обј. ј. установе	50.	М. Град	2 објекта јавне установе
23	Осмаци	нема	51.	Петровац	нема
24	Сребреница	1 објекат јавне установе	52.	К. Дубица	1 објекат јавне установе
25	Братунац	1 објекат јавне установе	53.	Приједор	4 објекта јавне установе од којих у Љубици 1 не ради
26	Зворник	1 објекат јавне установе	54.	Нови Град	1 објекат јавне установе
27	И. Сарајево	нема	55.	Костајница	нема
28	Угљевик	Има ј. уст.	56.	С. Мост	нема

Јавни сектор располаже са 65 објекта предшколских установа, од којих 6 нису у добром стању (захтијева се озбиљнија санација: Србац, Рогатица, Соколац, Братунац, Брод, и Н. Град). У 13 мјеста са статусом општине Републике Српске, нема никаквих облика предшколског васпитања и образовања. То су: Рибник, Језеро, Костајница, Петровац, Сански Мост, Петрово, Вукосавље, Орашје, Пелагићево, Осмаци, Хан Пијесак, Горажде, Рудо, И. Илица, И. Сарајево (2), Берковићи, Калиновик, И. Мостар).

Дјечији вртић из Трнова је још увјек привремено угашен, због тешке материјалне ситуације у општини и значајног пада наталитета и миграционих помјерања становништва.

У току радне 2006/07 године, као што је већ наглашено, забиљежен је значајан пораст дјецe обухваћених институционалним предшколским васпитањем и образовањем, у истим капацитетима тако да је већина установа пребукирана. То је посебно изражено у општини Бања Лука гдје изналазе начине како да превазиђу овај проблем. Њихов проблем је усложен и чињеницом, да имају велики број дјецe и група продуженог боравка гдје су васпитачи обавезни одводити и доводити дјецу у и из школе а у том периоду остала дјецa се смјештају у друге групе. То увелико обеснажује основну функцију предшколских установа а то је подршка развоју сваког дјетета.

Помјерањем границе почетка обавезног школовања, многи вртићи су прибјегли организацији група продуженог боравка (што је већину, посебно установе из малих мјеста спасило од затварања) и сад се повећањем броја дјецe, то питање намеће као велики баласт. Организација продуженог боравка је и законска обавеза, која се са оваквим капацитетима, просторним и кадровским, тешко може квалитетно и реализовати.

Радује чињеница да је у току прошле године саграђен нови објекат у Невесињу (никада раније није постојао), да су извршене значајне адаптације простора на неколико објеката у Бањој Луци, Требињу, Љубињу, Мркоњић Граду и Козаркој Дубици као санације мањих размјера на више објеката и у више мјеста Републике Српске.

Сви капацитети предшколских установа углавном су концентрисани на урбаним подручјима у којима је, према процјенама Националног савјета за демографију и популациону политику, приближно 60% становништва (42 000 предшколске дјецe). На руралним подручјима према истом извору је приближно 40% становништва, око 28 000 предшколске дјецe.

6. БРОЈ И СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Р МЈЕСТО	ВАСПИТАЧИ	МЕД. СЕСТРЕ	СТРУЧНА И ТЕХН. СЛУЖБА					УКУПНО ЗАПОСЛЕНИХ	%
	СВЕГА	СВЕГА	ДИРЕКТОР И СТР. САР	АДМИНИС.	ТЕХН.	СВЕГА			
Вис.СС	6	-	46	3	3	52	58	6,63	
В СС	323	4	27	17	12	58	385	44,25	
ССС	32	107	5	33	33	71	210	24,13	
ОШ-НК	-	-	-	-	54	54	54	6,20	
ПК	-	-	-	-	55	55	55	6,20	
КВ	-	-	-	-	71	71	71	8,16	
ВКВ	-	-	-	-	34	34	34	3,90	
СВЕГА	364 васпитача 41,84%	111 мед. сестара 12,5,4075%	395 (45,406,63 %) руковођ, стручни сарадници, техн. особље				870		

КАДРОВСКА СТРУКТУРА С ОБЗИРОМ НА ПРАВНИ СТАТУС УСТАНОВА

Установе	Васп – обр. радници (васп.мед.сетре, стр. сар. и директори)	Техничко особље	Свега
Јавне установе	519	313	832
Православне	10	1	11
Приватне	8	2	10
Оснивачи удр.гр.	16	1	17
	553	317	870

У предшколским установама РС запослено је 870 радника од чега у јавним установама 832, док у установама чији је оснивач православна епархија, удружење грађана или неко треће лице, ради 38 особа.

У односу на прошлу радну годину број уполслених у предшколским установама Републике Српске је већи за 90 радника.

У васпитно–образовном процесу (васпитачи без обзира да ли раде са јасличким или вртићким узрастом, стручни сарадници и директори) ради 553 или 63,582% а ткз. техничко особље (кухари, спремачи, сервирке, рачуноводствени и административни радници) чине 313 или 35,97%.

Особље које непосредно ради са дјецом (васпитачи и медицински радници–његоватељи) чине 54,59% или 475 од укупног броја запослених или 85,27% у односу на (553) број васпитно –образовних радника међу којима се рачунају стручни сарадници и директори који нису директно укључени у рад група али су и те како укључени или требају и морају бити укључени у васпитно-образовни процес.

Однос васпитно–образовног и техничког особља у јавним установама је приближно 2:1 у корист васпитно-образовних радни. Тачније 494 или 61,67% су васпитно-образовни а 307 или 38,32% су ткз. логистика (административно-рачуноводствени радници, радници који раде на одржавању хигијене, кухари и сервирке.

У вртићима, чији оснивач није локална управа запослено је укупно 38 радника од чега су 34 или (89,47% директно у васпитно-образовном процесу.

Броју запослених и њихова структура упућују на очигледан закључак да је основно актуелно опредјељење установа усмјерено највише ка функцијама "чувања и збрињавања", иако нису занемарљиви потенцијали кадрова намијењених процесу васпитно-образовног рада.

7. ПРОГРАМ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА РС И РАДНЕ КЊИГЕ ЗА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

Коначно је разријешена "програмска конфузија" и ових дана се очекује излазак из штампе Програм предшколског васпитања и образовања Републике Српске. Поред програма, очекује се и излазак Радних књига у предшколским установама усклађених са програмом. Ријеч је о документима које Република Српска први пут „производи“ и доноси као званичне документе. Њихово доношење је од огромног значаја, тим прије, када се зна да овако квалитетне документе не посједују ни земље из окружења, односно бивше Југославије.

Прошле радне године, одлуком Министра просвјете и културе (Сл. гласник РС, бр. 82/06) у примјени су биле Основе програма предшколског васпитања и образовања (експериментална верзија),³ у свим предшколским установама Републике Српске. Експериментална верзија подразумјевала је пажљиву примјену, евалуацију и оцјену, како би се, примјеном разних евалуативних поступака, дошло до најповољније верзије програма, која може утицати на реформу и брже интегрисање овог подсистема у cjеловит систем васпитања и образовања.

Евалуација Основа програма у току 2006/07 године, одвијала се у више фаза: од промовисање програма и савјетовања са свим предшколцима РС о примјени и евалуацији на више пунктова, „инсталирањем“ детаљнијег упутства за примјену програма на web страници Завода (www.gpz-rs.org), евалуације „акционим истраживањем“ којим су прикупљене процјене, ставови и мишљења директних учесника у примјени програма, организације семинара са 120 учесника који је био посвећен евалуацији Основа програма, до формативне евалуације стручне Комисија Министарства просвјете и културе за развој Наставног плана и програма у предшколским установама.

Резултати свих видова евалуације потврдили су мишљења стручне јавности о доброј основи програма и о потреби бољег систематизовања исхода учења и учећих активности уз исходе. То је био знак ауторском тиму да прионе на посао и уради Програм.

Дакле, на Основама програма (експериментална верзија) урађена су знатна побољшања, да се уистину за њега може рећи да је то прави курикулум из „наредне зоне развоја“.

Актуелни програм у суштини је прави предшколски курикулум, који има јасну дефиницију предшколског васпитања и образовања, добре принципе, циљеве и задатке и прагматичан садржај. Има савремену дидактичку концепцију засновану на систему учећих активности које су везане за чврсту мрежу исхода учења који се подједнако односе на све аспекте развоја дјете и наглашен основни општи циљ а то је: холистички (цјеловит) развој предшколског дјетета у складу са својим способностима, потенцијалима, особеностима, потребама и интересима. Програм у потпуности ставља конкретно дијете у центар свих збивања. Посебно је истакнута дугорочна развојна перспектива као једина одговарајућа окосница утврђивања циљева и задатака, која омогућује да се од општих, дефинишу ужи, процесни циљеви и прати њихово остваривање.

Поред чврсте мреже исхода и система учећих активности, који успјешно могу водити праксу, програмом је наглашена партнерска улога породице и окружења са подијељеном одговорношћу за конкретно дијете. Дата су и јасна упурства за остваривање програма, упутства за планирање и документовање рада, евалуација свих активности, те стандарди и нормативи, који поред институција, имају и стандарде и услове за оснивање и организацију рада, и опис опреме у објекту. Постулати на којима се заснива су „чврсти“ и јасни а, истовремено је довољно отворен и флексибилан за креативну примјену и сталну надоградњу.

³ Република Српска, Министарство просвјете и културе. (2006). Основе програма предшколског васпитања и образовања (експериментална верзија). Бања Лука: Глас Српски - Графика

Оно што га посебно чини вриједним је, што су коначно медицински радници изједначени са васпитачима по питању одговорности за васпитно-образовни рад, чиме се коначно функција „чувања и збрињавања“ дјецe замјењује, прије свега, васпитно-образовном функцијом свих који раде са дјецом. То се не односи само на васпитаче било да раде у јасличким или вртићким групама, него и на стручне сараднике: педагоге, психологе, дефектологе, социјалне раднике, директоре и замјенике директора. Сви они скупа имају подијељену одговорност за свако дијете и треба да тимски раде на планирању и реализацији васпитно-образовног рада. Истицање јасног тимског дјеловања свих васпитно-образовних радника и подијељене одговорности за сваку групу и свако дијете, радикална је новина која га чини савременим и усклађеним са реформским захтјевим.

Осим што је развојног карактера, програм је и цендер сензитиван.

Радикалне промјене су урађене и на радним књигама васпитача. (До сада су се користиле србијанске радне књиге Форме А и Форме Б) и Република Српска није имала своје радне књиге. Усклађене су са програмом, и наравно, захтијевају тимски рад свих васпитно образовних-радника, чиме се „брише инспекцијска или надзорна функција“ стручних сарадника и директора установа, и тиме и они имају подијељену одговорност за свако дијете скупа са васпитачима. Најзначајнија новина је то што је „избачен“ термин „реализација васпитно-образовног рада“ и умјесто њега уведен је термин „документовање“, чиме се шаље јасна порука директним учесницима васпитно-образовног процеса, да је сваки тренутак у предшколској установи важан и у служби дјетета, те да су дјечије потребе основа свих организованих активности. Све активности одраслих вођене су потребама дјетета и групе а тиме процес планирања и реализације планираних активности, добива једну отворену и флексибилну форму која се у сваком моменту може и треба прилагодити дјетету и групи. Овим је јасно истакнуто да је досадашња „административна функција“ (попуњавање радне књиге да би сами или неко други видјели неки траг о раду), прошлост.

Још прије двије године урађена је методологија једногодишњег планирања и програмирања рада, тако да се и конфузија око неке евиденције увелико разријешила. Све предшколске установе РС, успјешно примјењују ову методологију израде годишњих програма рада.

10. ЗАКОНСКА ОСНОВА

Како је већ наглашено, ових дана на нивоу БиХ је усвојен Оквирни закон о предшколском васпитању и образовању, што значи да ће ову годину, поред осталог, обиљежити и активности на доношењу закона на нивоу РС и вјероватно осталих подзаконских аката.

ЗАКЉУЧЦИ И ПРИЈЕДЛОЗИ

Имајући у виду опште друштвене мјере (контекст испуњавања Конвенције ОУН, контекст развоја и приближавања европским стандардима и контекст унапређивања популационе политике и демографске обнове становништва), а прихватајући Конвенцију ОУН о правима дјетета и новопрокламовану етику васпитања неопходно је:

1. И даље радити на интензивнијем развијању "установа за дјецу", без обзира на природу и карактер власништва, у складу са реалним могућностима локалних заједница, али и укупних мјера државног буџета. У том смислу неопходна је већа државна помоћ неразвијеним и средње развијеним општинама у стварању услова за развој система

предшколског васпитања и образовања и побољшавање квалитета живота предшколске дјеце;

2. Јавна промоција и признавање права сваком дјетету на животни стандард који одговара дјечијим развојним потребама, признавањем права сваком дјетету на васпитање и образовање, развој личности, менталних и физичких способности до њихових оптималних могућности.

3. Радити на изради развојних докумената о предшколском васпитању и образовању што подразумева рад на ентитетском закону и подзаконским актима. У овој години планирана је експериментална примјена (на узорку) развојног документа којим би се документовао напредак и развој сваког дјетета и групе а неопходно је радити и на приједлогу матичне књиге, те стандарда и норматива који подразумјевају нормативе опреме и дидактичких средстава.

4. У оквиру програма Владе а на приједлог Министарства здравља и социјалног старања и Вијећа за дијецу, Републички педагошки завод ће припремити брошуру намјењену јачој промоцији значаја раног учења и тиме укључивања дјеце у институционалне облике васпитања и образовања.

У вези са конкретним мјерама, обавезама и одговорностима органа и институција у Републици Српској, првенствено локалних ресурса, који су по постојећем законском рјешењу дужни да се брину о "мрежи установа за дјецу" и испуњавању права дјетета, па и систематском васпитању и образовању предшколске дјеце, неопходно је:

5. Свестрано сагледати постојеће стање у општинским органима надлежним за образовање и васпитање, нарочито број дјеце и просторни распоред, посредовањем Министарства за просвјету, како би се могао започети процес планирања развоја "мреже установа за дјецу" у сарадњи са основним јавним установама за предшколско васпитање и образовање, основним школама, удружењима и приватним сектором,

6. Свестрано сагледати све материјалне капацитете и могућности коришћења, прилагођавања просторних капацитета школа, друштвених објеката и прикладних објеката у приватном сектору, за краће и економичније програме предшколског васпитања и образовања, према просторном распореду дјеце у општини,

7. Сагледати могућности ангажовања Јавног фонда за дјечију заштиту Републике Српске да, у прелазном периоду, до постизања системских рјешења и у складу са својим могућностима, координира и прати све активности "изградње система" предшколског васпитања и образовања.

8. У сарадњи са основним школама, у условима гдје је изражен проблем као нпр. у Бањој Луци сагледати могућности организације продуженог боравка у оквиру редовне дјелатности школа. Ово питање и законски је неопходно другачије регулисати.

Литература:

1. Каменов, Е. (2006). *Образовање предшколске дјеце*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства
2. Радни материјали са семинара за чланове Синдиката образовања Србије запослене у предшколским установама, одржаном од 11. до 13. маја 2007. године у Врњачкој Бањи.
3. Министарство просвјете и културе Републике Српске. (2004). *Правци развоја просвјете и културе Републике Српске 2004-2007*. Лакташи: Графомарк

